

проведення антиалкогольної кампанії в Україні, протидії насильству в інформаційному просторі, створення нової редакції Концепції захисту суспільної моралі в Україні та ін.

Тільки тісна співпраця НЕК України та громадських організацій дозволить подолати ті негативні явища в суспільстві, що спрямовані на порушення норм суспільної моралі.

Будь-який перехід до демократії вимагає мобілізації громадської думки. Враховуючи, що громадські організації виробляють надзвичайно важливі громадські блага: довіру, чесність та лояльність, а дані цінності складають частину так званого статутного капіталу суспільства, сприяють його довгостроковому прогресу, вони повинні стати тим інститутом саморегулювання, який дозволить формувати активну громадянську позицію щодо недопущення порушення норм суспільної моралі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безверха Т. Розвиток державної політики у сфері захисту суспільної моралі в Україні / Т. Безверха // Публічне адміністрування: теорія та практика. – №2 (6). – 2011. – Режим доступу: [http://www.drdu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11btvsmu.pdf](http://www.drdu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11btvsmu.pdf)
2. Сірик Д. Організаційно-правові форми участі громадян у діяльності виконавчої влади // Підприємництво, господарство і право. — 2008. — № 9. — С. 48—51.
3. Семиколонов В. Н. Мораль в інформаційному суспільстві : автореф. дис.... канд. філос. наук : 09.00.04 / Семиколонов Віктор Миколайович ; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. — Сімферополь, 2006. — 19 с.
4. Чукут С. А. Генеза духовної культури: (управлінський вимір) / С. А. Чукут // Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. — К. : 1999. — 256 с.
5. Тесліцький А.М. Роль громадських організацій в становленні громадянського суспільства / А.М. Тесліцький. // Науковий вісник Чернівецького університету. — №550. - 2010. — С.38-40.
6. Костицький В.В. Захист суспільної моралі як функція сучасної держави : монографія / В.В. Костицький. — Дрогобич: Коло, 2013. - 172с
7. Безверха, Т. В. Державне управління етнонаціональними відносинами в контексті формування української національної ідеї [Текст] : автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Т.В.Безверха. — Д. : ДРІДУ, 2008. — 21 с.
8. Русаков А. Ю. Связи с общественностью в органах государственной власти: Учеб. пособ. — СПб: Изд-во Михайлова В. А., 2006. — 238 с.

УДК 347.78(477)

СТАНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ

Новицький А.М.

(д.ю.н., с.н.с., начальник НДЦ ПО Національного університету ДПС України)

Анотація. Статтю присвячено проблемам правового регулювання формування інформаційного суспільства в Україні через призму інституційної теорії.

Ключові слова. Інформація, інформаційне суспільство, інституційна теорія.

Аннотация. Аннотация. Статья посвящена проблемам правового регулирования формирования информационного общества в Украине через призму институциональной теории.

Ключевые слова. Информация, информационное общество, институциональная теория.

Annotation. Article is devoted to problems of legal regulation of information society formation in Ukraine through the prism of institutional theory.

Key words: information, information society, institutional theory.

Світові процеси що супроводжуються зміною суспільних відносин, особливістю яких стало цілий ряд технологічних, наукових, комунікаційних змін, отримали назву формування інформаційного суспільства. Вчені багатьох напрямків наукових досліджень відмічають вплив інформаційних технологій, інформатизації на всі сторони суспільного буття, сучасного життя, розвитку всього людства. Все сильнішим є вплив інформаційних технологій на формування суспільних відносин, все більше різних інформаційних «гаджетів» входить в життя кожної людини на планеті. Сучасні відносини багато в чому вже неможливо собі уявити без основного комунікаційного джерела – Інтернету. Саме ці зміни зумовлюють необхідність правового забезпечення нових особливих відносин, пов'язаних із інформаційними технологіями. Зміни, що проходять у суспільстві завжди відображають настрої людей, їх прагнення до удосконалення. Відповідно, держава, зі своїми інститутами, повинна гарантувати належне інституційне, адміністративне та правове забезпечення таких змін. Тому завданням даного дослідження є вивчення основних тенденцій щодо зміни в баченні правового та інституційного забезпечення формування інформаційного суспільства в Україні.

Україна, як держава, політика якої направлена на євроінтеграцію, не може стояти осторонь процесів пов'язаних із розвитком суспільних відносин притаманних інформаційному суспільству. У 2005 році Президент України визначив, що розвиток в Україні інформаційного суспільства та впровадження новітніх інформаційних технологій в усіх сферах суспільного життя, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є одним із пріоритетних напрямів державної політики [1].

Як один із пунктів виконання завдань, поставлених вище зазначеною постановою, було розроблено та прийнято Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 - 2015 роки”[2]. Даний нормативний документ визначає основні засади, цілі, напрямки та пріоритети розвитку інформаційного суспільства в Україні, встановлює завдання для органів влади.

Зокрема даним Законом закріплена норма, якою розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики.

Серед основних напрямів розвитку інформаційного суспільства в Україні Законом визначено формування та впровадження правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, технологічних, методичних умов розвитку інформаційного суспільства в Україні з урахуванням світових тенденцій; забезпечення вільного доступу населення до телекомунікаційних послуг, зокрема до мережі Інтернет та інформаційних ресурсів; збільшення різноманітності та кількості послуг населенню та бізнесу, що надаються за допомогою ІКТ; створення умов для забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності усіх верств населення, створення системи мотивацій щодо впровадження і використання ІКТ для формування широкого попиту на такі технології в усіх сферах життя суспільства; забезпечення участі громадськості в побудові інформаційного суспільства, забезпечення конституційних прав людини, суспільства та держави в інформаційній сфері; розробку та впровадження системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства в Україні з внесенням відповідних змін у систему державних статистичних спостережень з узгодженням їх з міжнародними стандартами і методологією та щорічним їх оприлюдненням.

Законом України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 - 2015 роки” затверджується національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні, яка ґрунтується на засадах: пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності та кількості електронних послуг, забезпеченню створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; поліпшення кадрового потенціалу; посилення мотивації щодо використання ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки[2].

Крім цього, для реалізації державної політики щодо становлення інформаційного суспільства визначено цілий ряд завдань, які ставляться перед правовою системою держави. Зокрема в Законі зазначено, що з метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему законодавства, гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства. Підготовка законопроектів повинна відбуватися з проведенням їх громадських обговорень.

Вказується на те, що при створенні інформаційного законодавства слід керуватися загальними принципами Конституції України, а також базуватися на принципах свободи

створення, отримання, використання та розповсюдження інформації; об'єктивності, достовірності, повноти і точності інформації; гармонізації інтересів людини, суспільства та держави в інформаційній діяльності; обов'язковості публікації інформації, яка має важливе суспільне значення; обмеження доступу до інформації виключно на підставі закону; мінімізації негативного інформаційного впливу та негативних наслідків функціонування ІКТ; недопущення незаконного розповсюдження, використання і порушення цілісності інформації; гармонізації інформаційного законодавства та всієї системи вітчизняного законодавства.

З метою реалізації зазначених принципів передбачається підготувати проект та прийняти Інформаційний кодекс України. В законі визначено також і окремі напрямки та перспективи нормотворення щодо включення до Інформаційного кодексу України елементів правового регулювання окремих інститутів суспільного життя притаманних інформаційному суспільству. Зокрема питання правового регулювання електронної торгівлі, правову охорону прав на зміст комп'ютерних програм, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі авторського права при розміщенні та використанні творів у мережі Інтернет, про охорону баз даних, дистанційне навчання, телемедицину, надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет, комерційну таємницю тощо.

Серед завдань, визначених законом є підготовка та внесення змін до законодавства з питань запровадження електронного документообігу та електронного цифрового підпису, дистанційного навчання, телемедицини, електронних платіжних систем, електронного бізнесу, електронних бірж, аукціонів і депозитаріїв інформатизації, надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет.

Для реалізації положень закону, передбачається вирішення питань адміністративно-організаційного впливу держави на всі процеси, які впливають на розвиток та формування суспільних відносин в інформаційному суспільстві, роль та значення громадських організацій, їх можливості та права в зазначеній сфері правового регулювання, міжнародна інтеграція України, шляхом запровадження основних принципів побудови інформаційного суспільства провідними країнами світу.

Організаційно-правові основи розвитку інформаційного суспільства в Україні включають: інституційне, організаційне та ресурсне забезпечення; відповідні об'єднання громадян; механізми інтеграції України у світовий інформаційний простір та механізми реалізації Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 - 2015 роки.

Основні напрями розвитку та формування інформаційного суспільства в Україні визначено спеціальним законом. Проте, багато із завдань, що ставились зазначеним нормативним актом фактично не досягнуті. Досліджуючи характерні особливості виконання завдань зазначеного нормативного акту, можна констатувати ряд позитивних моментів. Так, в Україні розвивається досить потужно електронний документообіг та інститут електронного цифрового підпису, розвивається система електронного урядування, надання окремих адміністративних послуг засобами комунікаційного зв'язку. Проте, недостатньо, а в деяких випадках практично не розвиваються інститути дистанційного електронного навчання, телемедицини, недостатньо врегульовано питання функціонування електронних грошей, тільки в 2014 році прийнято закон України, що регламентує положення функціонування електронної комерції.

Однією із визначених проблем формування інформаційного суспільства в Україні є розвиток інститутів, притаманних саме інформаційному суспільству. Зокрема, серед таких інститутів можна назвати: електронний документообіг, електронну торгівлю, інститут електронних грошей, електронне урядування, електронні вибори, електронне оподаткування, електронну митницю та інші.

Особливістю формування зазначених інститутів є те, що поєднання існуючих із можливостями сучасних інформаційних технологій створюють нові особливості, які не могли бути навіть передбачені в минулому. Тому процедурні положення, вписані у нормативних документах, притаманних індустріальному суспільству, із обов'язковим переміщенням документу, товарно-матеріальних цінностей, тощо замінюються іншими електронними, цифровими формами. Відповідно, існує потреба щодо забезпечення врегулювання зазначених змін.

Чому інституційне забезпечення? Тому що саме такий підхід до вирішення проблеми формування інформаційного суспільства дає можливість комплексного вирішення проблеми: правове забезпечення, адміністративне супроводження відповідним органом управління, задоволення потреб відповідної суспільної категорії осіб.

Наприклад, прийняття ЗУ «Про електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис» не знайшли свого належного застосування відразу. Лише із часом, коли були впроваджені нові імперативні форми подачі податкової звітності в електронному вигляді, та відповідне супроводження податковими органами порядку видачі ЕЦП, в Україні досить різко та якісно було розвинуто запропоновані послуги.

Це підтверджує тезу про необхідність комплексного підходу до вирішення питань формування інститутів інформаційного суспільства.

Якщо аналізувати кількісні показники нормативного забезпечення діяльності в інформаційній сфері, то можна констатувати їх велику кількість. Проте, значна частина питань функціонування інформаційної сфери в Україні залишається досі недостатньо врегульованою – це стосується нормативно-правового забезпечення Інтернет, функціонування суспільних інститутів в Інтернет, пов'язаної із мережею діяльності ЗМІ, інформаційно-аналітичних установ. Нова редакція ЗУ «Про інформацію» має положення, які регулюють виключно діяльність ЗМІ, хоча такі положення повинні бути визначені у спеціальних нормативних актах. В той же час, не визначено правовий статус електронних засобів масової інформації. Поряд із значною кількістю нормативних документів в сфері інформаційних відносин, існує багато проблем щодо відповідного правового забезпечення відносин у зазначеній сфері.

Пилипчук В.Г. відзначає, що нині у правовому регулюванні інформаційних відносин в Україні існує низка організаційних, нормативних, процесуальних та інших проблем, які потребують комплексного опрацювання, зокрема:

1) нормотворча діяльність в інформаційній сфері нерідко здійснюється за відсутності загальнодержавної системності, шляхом фрагментарного вирішення наявних проблем в окремих законах та інших правових актах;

2) різні правові акти, що регулюють інформаційні відносини, приймалися впродовж 20 років без достатньої узгодженості понятійно-категоріального апарату і застосовують ряд термінів, які є недостатньо коректними та неоднозначно сприймаються учасниками інформаційної діяльності;

3) відсутнє спеціальне законодавче регулювання діяльності, пов'язаної з використанням глобальних інформаційних мереж і наданням відповідних послуг в економічній та фінансовій сферах, що призводить до правопорушень та соціальних конфліктів у вказаних інформаційних відносинах;

4) нормотворчий процес в інформаційній сфері нерідко здійснюється без належного узгодження з нормами міжнародного інформаційного права і положеннями правових актів Європейського Союзу;

5) норми законодавства щодо захисту персональних даних потребують гармонізації з положеннями відповідних стандартів країн ЄС, розробки і введення правових механізмів реалізації людиною права власності на її персональні дані;

6) недостатньо врегульованими є проблеми забезпечення інформаційної безпеки, протидії правопорушенням та юридичної відповідальності в інформаційній сфері [3].

Крім правового забезпечення залишається проблема адміністративного забезпечення державних повноважень в інформаційній сфері. Кількісно в Україні багато органів державного управління, які безпосередньо здійснюють свої повноваження в інформаційній сфері. Проте, ці функції досить часто дублюються, не чітко визначені або не відповідають вимогам сучасності.

Вирішення проблем повинно носити також комплексний характер. Впродовж більше ніж десяти років не виконано визначене Законом завдання щодо розробки та прийняття Інформаційного кодексу України. Тому, як один із варіантів, можливим вирішенням окремих проблем стала б розробка та впровадження єдиного кодифікованого нормативного акту, де були б визначені основні державні пріоритети інформаційної політики держави і можливо інституційне забезпечення формування основ інформаційного суспільства.

Щодо управлінського державного апарату в інформаційній сфері, то вочевидь, повинно бути сформовано єдиний державний орган, який би координував та забезпечував державну політику в інформаційній сфері, ввібравши в себе цілий ряд нині існуючих державних органів зі спеціальним статусом та в певній сфері суспільних відносин. Це, безперечно, досить відповідальний крок, в частині реформатування державного впливу на інформаційну сферу, адже повноваження окремих органів визначено навіть Конституцією України.

Також хочеться відзначити, що в нинішніх умовах, мабуть немає громадян України що стоять осторонь інформаційних відносин, не є споживачами інформаційних послуг, не зацікавлені в розвитку зазначених проблем. Тому у вирішенні завдань щодо формування інформаційного суспільства на практиці, що були визначені у теорії, зацікавлені всі громадяни нашої держави.

18 червня 2014 року відбулися парламентські слухання на тему «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні», що засвідчує про зацікавленість держави щодо вирішення проблем та належного правового забезпечення подальшого розвитку інформаційного суспільства в нашій державі. Зокрема в інформаційних матеріалах до парламентських слухань зазначено, що становлення інформаційного суспільства змусило переглянути пріоритети державної інформаційної політики провідних країн світу, розробляти та впроваджувати державні стратегії та програми розвитку інформаційного суспільства, основне спрямування яких зосереджено на:

- створенні глобального інформаційного простору, здатного забезпечити нову якість життя;
- збільшенні питомої ваги інформаційно-комунікаційних технологій, продуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті країни;
- появі якісно нових електронних комунікацій та ефективної інформаційної взаємодії людей на засадах зростаючого доступу до національних і світових інформаційних ресурсів, подолання інформаційної нерівності, прогресуюче задоволення людських потреб в інформаційних продуктах і послугах [4].

Відповідно, аналогічні завдання стоять і перед Україною. Для вирішення проблеми становлення та розвитку інформаційного суспільства найбільш вдалим варіантом вбачається застосування інституційного підходу, що забезпечується комплексним вирішення поставлених завдань та включає в себе створення належної правової бази, адміністративне супроводження через відповідні державні інституції, належна зацікавленість та активність учасників певних суспільних відносин.

Досягнення найбільшого позитивного ефекту можливе при реалізації наступних великих державницьких проектів:

- кодифікація інформаційного законодавства, через яку повинно бути досягнуто гармонізації інформаційного законодавства, визначення загальних підходів у інформаційній політиці держави, забезпеченні рівності всіх суб'єктів інформаційних

відносин, створенні чіткої і зрозумілої практики застосування норм законодавства в визначеній сфері;

- реформування адміністративного апарату в інформаційній сфері, через ліквідацію дублюючих структур, ліквідації конкуренції між державними органами, забезпеченні єдиного державного підходу в інформаційній політиці держави;

- забезпечення належної державної участі в «віртуальних суспільних відносинах», шляхом розвитку електронного урядування, електронного парламентаризму, доступу громадян до інформації, захисту персональних даних тощо;

- подолання інформаційної нерівності, шляхом реформування освітньої галузі, забезпеченні належної державної підтримки економіки інформаційної галузі, через надання тимчасових преференцій у податковій сфері, постійна увага щодо відповідного наукового супроводження процесів становлення інформаційного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій [Текст] : [Указ Президента України : офіц. текст : за станом на 20 жовтня 2005 року № 1497/2005] — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 - 2015 роки [Текст] : [Закон України : офіц. текст : за станом на 9 січня 2007 року № 537-V] — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
3. Пилипчук В.Г. Системні правові проблеми формування інформаційного суспільства /В.Г. Пилипчук // Інформаційне суспільство і держава: проблеми взаємодії на сучасному етапі : зб. наук. ст. та тез наук. повід. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. м. Харків, 26 жовтн. 2012 р. / редкол.: С.Г. Серьогіна, В.Г. Пилипчук, І.В. Яковюк. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2012. – 214 с. [С. 3-7].
4. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань 18 червня 2014 року на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні», - Київ. – 2014. – С. 5.

СОЦІОЛОГО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВОСУДДЯ У КОНТЕКСТІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Обрізко І.М.

(суддя)

Анотація: Автор розглядає теоретичні аспекти реалізації конституційного принципу спеціалізації судів та його взаємодію із іншими конституційними принципами правосуддя в Україні.

Ключові слова: адміністративні суди; юрисдикція судів; принцип спеціалізації у судовій системі України, принципи організації судової влади.

Аннотация: Автор рассматривает теоретические аспекты реализации конституционного принципа специализации судов и его взаимосвязь с другими конституционными принципами правосудия в Украине.

Ключевые слова: административные суды, юрисдикция судов; принцип специализации судов, принципы организации судебной власти.

Annotation: The research of courts' specialization as a part of the administrative court system of Ukraine, defined by the Constitution of Ukraine, axiomatically must be accompanied by a comparative study of sociology and legal principles of the judicial system. Despite the diversity of ideas and positions in the scientific and academic literature, the key role of the constitutional principle of courts' specialization in the system of principles governing the organizational aspects of the judicial system is obvious. This principle has received straight "constitutionalization" in the text of the Constitution of Ukraine, as well as the indirect disclosure of its legal content via a reference to the specific (higher, in particular) specialized courts in the relevant articles of the Constitution of Ukraine. However, this principle is legally separated from the constitutional principles of justice that are relatively independent and have legal significance in the context of the Article 129 of the Constitution of Ukraine. Here one should mention the principle the courts' monopoly on carrying out justice, which is directly related to the principle of judicial specialization, since specialization is carried out in a single, coherent and law-based court system, which includes relatively independent judicial institutions.

The principle of specialization is reflected in the structure of the general jurisdiction courts and is combined with the principle of territoriality, because specialized courts operate on the basis of existing administrative-territorial division of the country. The constitutional principle of courts' specialization is the leading organizational principle, which is a requirement of the state judicial system and is directly related to the goals of justice. The implementation of this principle into the judicial system provides guarantees for achieving these goals and for proper legal procedural activities by objective and subjective criteria, but directly at the level of the Constitution of Ukraine does not outline exhaustively the subject of the reconsideration. In a legislative sense, the principle is stated in terms of both constitutional and legal confirmation as the rate-fixing principle in its form (directly observed in constitutional norms, rather than indirectly derived from their content).

This principle is enshrined on the constitutional level and has very general nature, common to all procedural areas and the substantive areas of law relating to the definition of the features of the Ukraine's judicial system. This principle in "concentrated" form reflects the trend towards specialization of judicial activities in the state.

Specification of the relevant constitutional provisions is manifested in some parts of substantive and procedural law, which contain detailed properties of the legal nature concerning the principles of administrative courts, the principles of their establishment and operation, and especially in administrative proceedings which are heard by the specialized administrative courts.

Дослідження спеціалізації судів як складової формування системи адміністративних судів в Україні аксіоматично має супроводжуватися порівняльним соціолого-правовим дослідженням принципів судоустрою. Закономірним є твердження,